

National Endowment
for Democracy

Supporting freedom around the world

"ЕКОСФЕРА"

Forest

Forever

ЛІСОВИЙ ПОМІЧНИК ДЛЯ ТИХ, ХТО ХОДИТЬ КАРПАТАМИ

ДІЗНАЙСЯ: ЯК ТИ ОСОБИСТО МОЖЕШ ДОПОМОГТИ ЛІСУ?

#FOREST_FOREVER

**ЗБИРАЄТЕСЯ В ГОРИ, ПО ГРИБИ У ЛІС ЧИ ПО ЯГОДИ?
ВІЗЬМІТЬ З СОБОЮ НАШ БУКЛЕТ.
ВИ МОЖЕТЕ ДОПОМОГТИ ЛІСУ УЖЕ СЬОГОДНІ!**

Користуючись цією брошурою Ви зможете чітко ідентифікувати, чи є рубка легальною. А також визначити, чи допущено лісорубами порушення лісового та природоохоронного законодавства під час лісозаготівлі.

Публікація підготовлена в рамках проекту «Public participation and good governance in field of the forest management in Zakarpattia oblast of Ukraine» за підтримки Фонду підтримки демократії (NED) США.

ЯК ВІДРІЗНИТИ ЛЕГАЛЬНУ РУБКУ ВІД НЕЛЕГАЛЬНОЇ?

Легальну рубку можна ідентифікувати за конкретними ознаками – лісосіка буде відмежована та остовблена стовпчиками і візирами (зарубками на деревах по межі лісосіки). На стовпчиках, які розташовуються, як правило, по краях лісосіки, вказується вид та рік рубки, квартал та виділ лісництва, де відбувається рубка, та площа (рис. 1).

Додатково може бути розміщено інформаційну табличку з більш детальною інформацією, де вказується назва лісгоспу та лісництва (рис. 2). Перед лісосікою розташовуються знаки, які забороняють проїзд та попереджають про валку лісу (рис. 3).

Рисунок 1. Рубка санітарна вибіркова, проведена у 2017 році), 11/8 – в 11 кварталі, 8 виділі, на площі 8,5 га

Рисунок 2. Інформаційна табличка з додатковою інформацією про рубку

Якщо рубка санітарна вибіркова, то дерева, відібрані для рубки, повинні бути виміченими на кореневих лапах зарубкою та особистим тавром працівника лісництва. На зарубках також позначають номер виміченого дерева, який повинен співпадати з номером у нумераційній відомості дерев, де вказується порода дерева, діаметр стовбура та категорія стану дерева (рис. 4-5). Якщо такі вимітки відсутні, то рубка таких дерев є нелегальною.

Рисунок 4.
Зарубка на кореневій
лапі дерева

Рисунок 5. Тавро у вигляді зірочки на зарубці та номер дерева 303

НАТИПОВІШІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ЛІСАХ ПІД ЧАС ЛІСОЗАГОТІВЛІ

Трелювання деревини водотоками. Правилами рубок забороняється прокладення трелювальних волоків на відстані ближче ніж 20 метрів від постійних і 10 метрів від тимчасових водотоків, у місцях витоків річок та навколо них. Цими водотоками є невеликі лісові струмки та річечки, постійні та тимчасові, які під час лісозаготівлі, всупереч законодавству, часто використовують замість лісових доріг. Така практика завдає непоправної шкоди, передусім, рибним ресурсам області. Трелювальні волюки по річках повністю знищують середовище існування водних організмів, які слугують кормовою базою для риб.

Колоди дерев, гілки та кора, які часто залишаються в зруйнованому руслі, впливають на хімічний склад води та формування осаду. Це руйнує нерестилища лососевих та червонокнижних корошових видів риби нижче за течією. Наукові дослідження цих явищ доводять, що для повного відновлення річки після такого втручання під час лісозаготівлі, необхідно 10-15 років.

Рисунок 6-8. Приклади прокладання трелювальних волоків по струмках і річках та утворення руди маслянистої рідини органічного походження від потрапляння у воду смолистої хвойної деревини у гірських потоках.

Відсутність містків для лісової техніки через річки. Через це деревину трелюють просто через річку для попереднього складування в навантажувальних пунктах (верхніх складах), які розташовують біля доріг. Це також спричиняє вкрай негативні механічні та гідродинамічні впливи на річкову екосистему, є причиною скаламучення води та зміни її хімічного складу, зокрема через постійне потрапляння у воду паливно-мастильних матеріалів від трелювальної техніки. Все це впливає на загальну якість води у річках ще у верхів'ї.

Рисунок 9–10. Трелювання лісовою технікою деревини через річку

Розташування навантажувальних пунктів біля русла річок. Оскільки річки у горах, у більшості випадків, використовуються у якості лісових доріг, по яких трелюють деревину (як про це зазначено вище), то й верхні склади деревини розташовуються тут же. Така практика має дуже негативний вплив на якість води, оскільки за таких умов у річки потрапляють паливно-мастильні матеріали, вони засмічуються побутовими відходами, переважно пластиком, а також продуктами розкладу деревних решток. Під час інтенсивних опадів верхні склади деревини, облаштовані біля русел річок, можуть становити смертельну небезпеку для працівників лісового господарства, які знаходяться у зоні лісозаготівлі.

Рисунок 11-12. Розташування навантажувальних майданчиків на берегах річок

Спричинення ерозій, зсувів та селів, захаращення русел річок. За правилами рубок, для збереження ґрунтів, їх водно-фізичних властивостей, запобігання ерозійним процесам на зрубках під час заповлі деревини застосовуються машини і механізми, що забезпечують найменше пошкодження ґрунтів. З метою запобігання ерозії ґрунтів та іншим негативним явищам лісочористувачі після закінчення лісозаготівель приводять лісові ділянки у стан, придатний для використання за призначенням, у разі потреби здійснюють протиерозійні заходи (влаштування фашин і плетених загорож, земляних валів, водовідводів, вирівнювання заглиблень на волоках), а також проводять очищення русел водотоків від порубкових решток, ремонтують пошкоджені під'їзні дороги. На жаль, на практиці в лісгоспах все відбувається інакше. У більшості випадках глибокі ерозійні процеси ґрунту в лісах, а також надзвичайне замулення річок в результаті цього, стають наслідком лісорозробок. Захаращення русел тимчасових водотоків, а також ерозійні процеси під час зливових дощів спричиняють значний розмив ґрунту, доріг; утворюють селеві потоки, небезпечні також для життя людей.

Рисунок 13-14. Ерозія ґрунтів як наслідок лісозаготівлі

Рисунок 15-16. Захарщення порубковими рештками тимчасових водотоків.

Рисунок 17-18. Неочищені лісосіки після суцільно-санітарних рубок всохлих ялиників

Відсутнє штучне лісовідновлення та захаращення лісосіки. Ця проблема більше стосується ялинових монокультур, які зростають на місці природних букових та буково-ялицевих лісів, і масово хворіють та всихають. Зрубані суцільно-санітарними рубками площі повинні очищатись, як правило, не пізніше, ніж через 15 днів. На місці зрубаних ялин слід саджати, окрім ялини, ялицю та твердолистяні породи. Посаджені деревця протягом 5 років повинні добре доглядатись: прочищатись від заростей ожини та інших дерев-піонерів, які добре почувують себе на зрубках і заважають росту саджанців.

На жаль, суцільно-санітарні зруби хворих та пошкоджених хворобами ялиників, не завжди є очищеними від зараженої деревини, а також не завжди засаджені комплексом лісових культур.

Рисунок 19. Свідчення того, що ділянка після зрубу була засаджена лісовими культурами (Лісові культури, посадка 2019 року, виділ, квартал, площа)

Ведення санітарних рубок у «період тиші». Санітарні рубки в «період тиші», коли відбувається розмноження лісових тварин, заборонено. Період тиші в Україні триває з 1 квітня по 15 червня.

ЕЛЕКТРОННИЙ ОБІГ ДЕРЕВИНИ

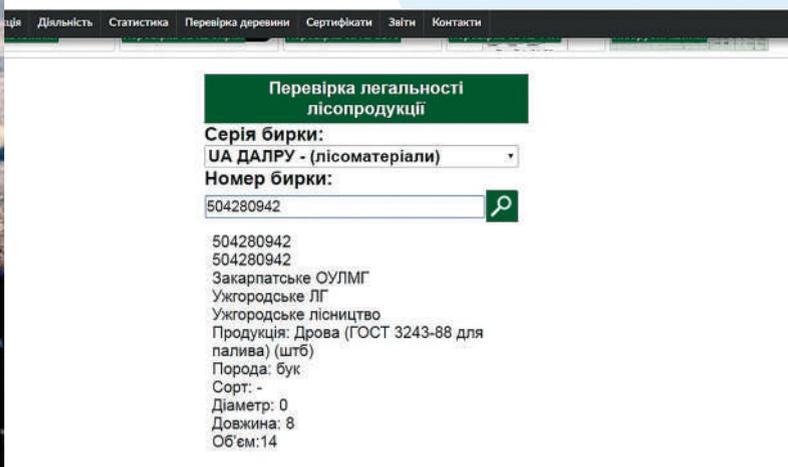
Система електронного обігу деревини створена Державним агентством лісових ресурсів України для контролю обігу деревини, зрубаної на територіях держлісгоспів, які йому підпорядковані. Така система не діє для лісгоспів, які підпорядковані Міністерству енергетики та охорони довкілля, Міністерству освіти та науки, Міністерству Оборони. Тому непробиркована деревина не завжди є нелегальною. Для контролю легальності деревини за бирками, потрібно точно знати, з держлісгоспу якого підпорядкування вона походить.

Система передбачає поштучне маркування крупних круглих лісоматеріалів та всіх лісоматеріалів цінних порід безпосередньо на відвантажувальних майданчиках лісосік та штабелів тонкомірних стовбурів і сортиментів на лісовозному транспорті з метою забезпечення ведення електронного обліку із приймання, транспортування, інвентаризації та реалізації деревини.

Основними елементами системи відстеження руху лісопродукції є бирки зі штрих-кодами, якими позначають колоди, мобільні пристрої та центральний сервер, на який надходять та зберігаються всі дані.

Якщо легальність деревини або зазначення сортності сортименту у Вас викликає сумнів, Ви можете сфотографувати електронну бирку та перевірити легальність цієї лісопродукції на сайті Держлісагенства. Якщо інформація в натурі не співпадає з інформацією про бирку на сайті Держлісагенства, то в цьому випадку має місце корупційне діяння посадової особи, яка набивала бирку (її ім'я також вказане в інформації про бирку – рис. 20).

Рисунок 20. Зліва пробіркований сортимент кілька метрового дуба. Справа бирка нас інформує, що це штабель букових дров. У цьому випадку має місце неспівпадіння інформації в натурі та на сайті Держлісагенства, що є свідченням халатності або зумисних спекуляцій посадової особи, яка набивала бирку

* Якщо у тебе рубка викликає сумніви чи ти вражений її масштабами/наслідками, зніми відео/фото із застосуванням геолокації на смартфоні, щоб можна було ідентифікувати місце рубки

* Надішли фото/відео нам ekosphaera@hotmail.com або опублікуй їх у Facebook в групі **Карпатський ліс**

* Сфотографуй бирку й знайди її у базі даних, якщо є розбіжності, повідом нам або опублікуй інформацію у групі **Карпатський ліс**

НЕ БУДЬ БАЙДУЖИМ!